

BŰNÜGYI SZAKÉRTŐI ÉS KUTATÓINTÉZET

Igazgató: Dr. Nagy Gábor
címzetes egyetemi docens, főtanácsos
1903 Budapest, Pf.: 314/4.
Tel.: 477-2161, BM:18-334, Fax: 477-2185, BM: 18-285
www.bszki.hu

Szám: 29200/196/2014.dlt.

Jóváhagyom:

Dr. Nagy Gábor
címzetes egyetemi docens
főtanácsos, igazgató

Szakmai módszertani ajánlás

a kísérő nélküli, magukat kiskorúnak valló migránsok életkor meghatározására

Budapest, 2014.

I.

BEVEZETÉS

A Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet jelen módszertani ajánlásával szakmai segítséget kíván nyújtani az idegenrendészeti eljárások keretében lefolytatásra kerülő életkor-meghatározás vonatkozásában.

Az illegális határátlépők – és azon belül a magukat fiatalkorúnak valló személyek – száma hazánkban az utóbbi években jelentős mértékben megemelkedett, mely szükségessé tette az életkor becslésének orvos szakmailag megalapozott és egységesített kidolgozását. A módszertani útmutató a hazai idegenrendészeti jogszabályok által nyújtott határokhoz és elvárásokhoz igazodva, a nemzetközi ajánlások, etikai elvek és személyiségi jogok figyelembevételével került kidolgozásra¹.

A módszertani útmutató a megbízható személyazonosító okmánnyal nem rendelkező, magát 18 évnél fiatalabbnak valló, kísérő nélkül érkező, illegális határátlépők őrzött szálláson való elhelyezését megelőző orvosi vizsgálatának a kereteit képezi, amelynek fő korlátozó tényezői a véleményalkotás rendelkezésére álló rövid időtartam (12-24 óra) és a szűkös pénzügyi keret. A véleményalkotás során nem szükséges a vizsgált személy pontos életkorát meghatározni, hanem nyilatkozni kell, hogy életkora nagy valószínűséggel 18 (adott esetben 14) év alatti vagy feletti. A tudomány jelenlegi állása szerint, a rendelkezésre álló orvosi és egyéb módszerek alapján bizonyossággal nem állapítható meg a vizsgált személy életkora, a legjobb esetben is 1-2 éves hibahatárral kell számolni. Fontos hangsúlyozni továbbá, hogy az alább felsorolt vizsgálatokkal nem a tényleges kronológiai, hanem a biológiai életkor kerülhet meghatározásra, melyek között adott esetben jelentős eltérés lehet.

Jelen módszertani ajánlás nem rendelkezik a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény szerinti normatív erővel, kizárólag nem kötelező, szakmai ajánlásokat tartalmaz, ennek megfelelően alkalmazása fakultatív.

II.

A VIZSGÁLAT MENETE

A vizsgálathoz elengedhetetlen a vizsgált személy anyanyelvén beszélő tolmács bevonása (a tolmács biztosítása a hatóság feladata). A vizsgálat megkezdése előtt fontos a vizsgálat alá vont személy felvilágosítása a vizsgálat céljáról, a vizsgálat menetéről, az esetleges kockázatokról, a vizsgálat visszautasításának következményeiről és a jogorvoslat lehetőségeiről (2. számú melléklet). A felvilágosítás után a vizsgált személy írásos beleegyezése szükséges a vizsgálat megkezdéséhez. A vizsgálat során különös figyelemmel kell lenni a vizsgált személy nemi, vallási, etnikai és kulturális hovatartozására. A vizsgálat során az *1.számú melléklet*ben foglalt adatlap kitöltése javasolt.

1. *Előzményi adatok felvétele:*

Az előzményi adatok felvétele során az alábbi szempontok mindegyikének fokozott jelentősége lehet az életkor megbecslésénél:

- Bemondott életkor
- Születési idő, hely
- Szülők életkora, testvérek száma, életkora
- Családi állapot
- Elvégzett tanulmányok, végzettségek, munkahelyek, életút főbb szakaszai
- Alkohol-, egyéb élvezeti szer-, kábítószer fogyasztási szokások
- Megelőző betegségek, kórházi bennfekvések, műtétek, balesetek, gyógyszerhasználat
- Szexuális szokások
- Nők esetében első és utolsó havi vérzés ideje, terhességek és szülések száma

Az előzményi adatok felvétele során különös figyelemmel kell rákérdezni arra, hogy a migráns szexuális bántalmazás vagy kényszerítés áldozata volt-e korábban. Ennek kapcsán a haladéktalan intézkedést szükségessé tevő állapotok és helyzetek az esetleges sérülések, terhesség vagy nemi betegség gyanúja. Nem azonnali intézkedésként pszichológus igénybevétele szükséges.

2. *Testi vizsgálat:*

A testi vizsgálatot javasolt, ha azt a vizsgált személlyel egyező nemű orvos végzi. Amennyiben ez nem megoldható, úgy mindenképpen szükséges azt legalább a vizsgált személlyel egyező nemű személy (asszisztens, nővér, rendőr) jelentében végezni. A vizsgálat során javasolt a szemérem-érzetet sértő helyzeteket a lehetőségekhez mérten a szükséges mértékre szorítani, azokat a vizsgálat legvégén elvégezni. Az orvosi

vizsgálatot ruházat nélkül szükséges elvégezni, egyedül az alsónemű eltávolításától lehet eltekinteni, tekintettel arra, hogy a külső nemi szervek vizsgálata az érintett korcsoportban viszonylagosan kevésbé informatív, nem érdemes a vizsgált személyt szeméremérzetet sértő helyzetbe kényszeríteni. Kivételt képezhetnek ez alól azon esetek, amikor a Hatóság számára jelentős körülmény, hogy a vizsgált személy betöltötte-e a 14. életévét. Ilyenkor a külső nemi szervek fejlettségének vizsgálata adhat támpontot.

Az általános belgyógyászati vizsgálaton túlmenően az alábbiak objektív vizsgálata és dokumentálása mindenképpen szükséges:

- Testhossz, testsúly
- Testalkat, tápláltság, testarányok
- Hegyek, deformitások, fejlődési rendellenességek
- Másodlagos nemi jelegek, így a szemérem szőrzet, hónaljiszőrzet, arcszőrzet, gégefő illetve csípő alakjának vizsgálata
- Növekedési, fejlődési zavarra utaló külső elváltozások

3. Fogászati vizsgálat

A teljes fogstátusz felvétele során külön jelentősége van az alábbiak vizsgálatának:

- Bölcsességfogak inyen való áttörésének feljegyzése
- Fogászati beavatkozások, fogpótlások
- Fogak kóros elváltozásai

4. Radiológiai vizsgálatok

Csak abban az esetben, opcionálisan javasolt a használatuk, amikor az előzőek alapján nem állapítható meg egyértelműen a fiatalkorúság / nagykorúság. A sugárterhelés minimalizálása szempontjából a bal csukló és kéz röntgen felvétele az elsőként választandó módszer. A testi vizsgálatnál észlelt jelek és a személy által közölt, életkorra vonatkozó adatoktól függően a második vizsgálati módszer lehet a vállízület, csípőízület, medence, csípőlapát (Risser-jel) röntgen vizsgálata, illetve a fogak panoráma röntgen felvétele. A felvételek kiértékelése - lehetőség szerint - a csontkor meghatározásban tapasztalattal rendelkező radiológus vagy fogorvos szakorvos feladata.

5. Véleményalkotás szempontjai

- A véleményalkotás során minden esetben csak a vizsgálati lelet eredményeire alapozott következtetés az elfogadható, tartózkodni kell a „ránézésre”, megérzés alapú vélemény kialakításától.
- Az előzményi adatok felvétele során különösen fontos annak figyelembevétele, hogy felmerül-e jelentős aránytalanság a bemondott életkor és a családi állapot, iskolai végzettség, foglalkoztatottság valamint életút eseményei között.

- A testi vizsgálat eredményeinek értékelésekor alapvetően tartózkodni kell a különböző, gyermekgyógyászatban használatos percentilis táblázatok egyedüli használatától, tekintettel arra, hogy azok kidolgozásánál nem lettek figyelembe véve a különböző tápláltsági tényezők és a származásból eredő jelentős egyének közötti különbségeket.
- A másodlagos nemi jellegek érettségének értékelését a Tanner, továbbá a Neyzi² ill. Flügel³ féle osztályozási rendszerek képezhetik, melyeknél ugyancsak tekintettel kell lenni az akceleráció illetve származási különbségekre, a megadott életkor értékek nem alapérvényűek, inkább csak irányadóak.
- A testi és nemi érettség önmagában alkalmatlan az életkor becslésére, azonban vizsgálata mindenképpen javasolt, mert elengedhetetlen az összkép kialakítására, illetve felhívhatja a figyelmet esetleges fejlődési illetve növekedési zavarokra, mely állapotok a csontfejlődésre is kihatással lehetnek.
- A maradandó fogak megjelenése a 3. nagyörlők kivételével általában befejezett a 12. életévig. A 3. nagyörlők fogínyen való áttörése átlagosan a 17. életév körül következik be, míg további 2-4 év szükséges a rágófelszín eléréséhez.
- A radiológiai módszerek csak megalapozott esetben, végső megoldásként választandók. Kiértékelésük tapasztalattal rendelkező radiológus feladata, bal csuklóízület röntgen felvétele esetén a Greulich-Pyle⁴ illetve Thiemann-Nitz⁵ összehasonlító módszerek elfogadottak, vállízület vizsgálatánál Schmelting⁷ féle osztályozás követendő. A csípőtaraj elcsontosodásának stádiumai Risser⁸ szerint határozandók meg, a fogászati röntgenfelvételek értékeléséhez a Demirjian⁶ osztályozási rendszer használata javasolt. A csontkor értékelésénél figyelembe kell venni az esetleges növekedési és fejlődési zavarokat illetve származási különbségeket is.
- Az orvosi vizsgálat során pszichológiai értékelésre szakmai kompetencia hiányában nincs lehetőség, a vizsgálat szűkös időbeli kerete miatt pszichológus bevonása általában csak későbbi szakértői felülvizsgálat alkalmával képzelhető el.
- A vizsgálati leletek eredményeit együttesen értékelve, szintetizálva meghatározandó, hogy a vizsgált személy nagyobb valószínűséggel nagykorú vagy fiatalkorú (esetleg kiskorú). Amennyiben a fenti vizsgálatok elvégzését követően is bizonytalan a vélemény, úgy minden esetben a vizsgált személy érdekeinek megfelelően, az általa megadott életkor alapján kell megadni az orvosi véleményt.
- Ha a vizsgált személy nem járul hozzá a vizsgálat egészéhez, illetve annak bizonyos részeihez, úgy a rendelkezésre álló adatok alapján szükséges megadni a valószínűségi véleményt.

- ¹Lockemann U, Fuhrmann A, Püschel K, Schmeling A, Geserick G (2004) Arbeitsgemeinschaft für Forensische Altersdiagnostik der Deutschen Gesellschaft für Rechtsmedizin. Empfehlungen für die Altersdiagnostik bei Jugendlichen und jungen Erwachsenen ausserhalb des Strafverfahrens. *Rechtsmedizin* 18:123-125
- ²Neyzi O, Alp H, Yalcindag A, Yakacikli S (1975) Sexual maturation in Turkish boys. *Ann. Hum. Biol.* 2:251-259
- ³Flügel B, Greil H, Sommer K (1986) *Anthropologischer Atlas*. Wötzel, Frankfurt/M, Germany
- ⁴Greulich WW, Pyle SI (1959) *Radiographic atlas of skeletal development of the hand and wrist*. Stanford University Press, Stanford, CA
- ⁵Thiemann H-H, Nitz I (1991) *Röntgenatlas der normalen Hand im Kindesalter*. Thieme, Leipzig, Germany
- ⁶Demirjian A, Goldstein H, Tanner JM (1973) A new system of dental age assessment. *Hum Biol* 45:221-227
- ⁷Schmeling A, Schulz R, Reisinger W, Mühlner M, Wernecke K-D, Geserick G (2004) Studies on the time frame for ossification of medial clavicular epiphyseal cartilage in conventional radiography. *Int J Legal Med* 118:5-8
- ⁸Risser JC. The iliac apophysis: an invaluable sign in the management of scoliosis. *Clin. Orthop.* 1958; 11:111-19.

1. számú melléklet

ORVOSI VÉLEMÉNY ÉLETKOR MEGHATÁROZÁSRÓL

A vizsgálatot elrendelő hatóság:
A vizsgálatot végző orvos:
A vizsgálat helye:
A vizsgálat ideje:
Tolmács neve:

A vizsgált személy adatai

Név:

Születési hely és idő:

Lakcíme:

Anyja neve:

Apja neve:

Nemzetiség:

Állampolgárság:

Az életkor meghatározáshoz szükséges orvosi vizsgálatokba a vizsgálatok mibenlétéről, azok esetleges egészségkárosító hatásairól szóló tájékoztatást követően:

beleegyezem - nem egyezem bele

....., 20..

.....
tolmács

.....
vizsgált személy

ELŐZMÉNYI ADATOK:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Szexuális bántalmazás szerepel az előzménybe?
Kényszerítés áldozata volt-?
Szükséges-e haladéktalan intézkedés?
Pszichológus igénybevétele szükséges-e?

igen/nem
igen/nem
igen/nem
igen/nem

TESTI VIZSGÁLAT:

Testhossz:.....cm.

Testtömeg:.....kg.

Testalkat, tápláltság, testarányok:

Fejlődési rendellenességek:

Másodlagos nemi jelek:

Növekedési, fejlődési zavarra utaló külső elváltozások:

KIEGÉSZÍTŐ VIZSGÁLATOK:

a., Fogászati státusz:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

b., Radiológiai vélemény:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

c., Pszichológiai vélemény:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

d., Nőgyógyászati vélemény:

.....
.....
.....
.....
.....

VÉLEMÉNY:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

A vizsgált személy becsült biológiai kora:

- 18 év feletti
- 18 év alatti
- 16 év alatti
- 14 év alatti
- 12 év alatti
- ... éves

.....
vizsgálatot végző orvos
PH:

A véleményt elfogadom --- nem fogadom el, fellebbezek.

.....
tolmács

.....
vizsgált személy

Tájékoztató az életkor meghatározási orvosi vizsgálatához

- 1. A vizsgálat célja:** Tekintettel arra, hogy Ön nem rendelkezik a személyazonosságát és életkorát - hitelt érdemlően - bizonyító iratokkal, úti okmányokkal, ezért a biológiai életkorát orvosi vizsgálattal próbáljuk megállapítani. A vizsgálat célja annak véleményezése, hogy Ön kiskorú, vagy nagykorú.
- 2. A vizsgálat menete:** Először az alább elhangzó tájékoztatást kapja meg a vizsgálatról, miután ezt megértette és beleegyezett, azután kezdődik el a vizsgálat. Először az eddigi életútjára vonatkozó kérdéseket teszik fel. Az előzményi adatok kikérdezése után fizikális/testi vizsgálat következik. A vizsgálatot orvos végzi, a vizsgálaton az orvos mellett kizárólag az Önnel megegyező nemű kísérő lehet jelen. Ennek során megméri a testmagasságát, testtömegét, testalkatát. A vizsgálat, a személyiségi jogok szigorú betartásával, levetkőztetett állapotban történik. Ezek után a fogazatát vizsgálják meg. Amennyiben a vizsgáló orvos nem tud dönteni, úgy radiológiai vizsgálat elvégzésére kerül sor. Ekkor a bal csuklóról készül egy röntgen felvétel, mely alapján az életkorra lehet következtetni.
- 3. A vizsgálat kockázatai:** Az elvégzendő vizsgálatok közül egyedül a röntgen vizsgálat rendelkezhet egészségkárosító hatással. A röntgen berendezés ionizáló sugárzást állít elő a test mélyebb szöveteinek vizsgálatához. Ilyen sugárzás – háttér sugárzásként – mindenhol jelen van, részben kozmikus sugárzásként, részben, mint a környezetünkben lévő, bennünket körülvevő anyagok kisugárzása. Ionizáló sugárzás lehet ételünkben, a vízben is. A háttér sugárzás folyamatosan ér bennünket, évente átlagosan 1,5-2,5 mili Sievert dózisban, és fontos tudni, hogy életünk folyamán összeadódik. A radiológiai vizsgálat, amellyel az Ön bal csuklóját megvizsgáljuk, minimális, 0,01 mSv nagyságú sugárterhelést jelent, ami tehát az embert érő évi, átlagos háttér sugárterhelés jóval kevesebb mint 1/100-ad része. Terhesek esetében magzatkárosító lehet, ezért – amennyiben Ön terhes – azt feltétlenül jelezze.
- 4. A vizsgálat eredményei: A vizsgálat a következőket állapíthatja meg:** Az orvosi vizsgálatok alapján Ön 18 év felettinek, tehát nagykorúnak tekintendő. További lehetőségek, hogy az orvosi vizsgálatok alapján Ön 18 év alatti, vagy az orvosi vizsgálatok alapján 16 év alatti, 14 év alatti, 12 év alatti. Amennyiben a vizsgálat eredményével nem ért egyet, úgy jogorvoslatra van lehetősége, melynek részleteiről a hatóság tájékoztatja Önt.
- 5. A vizsgálat megtagadásának következményei:** Amennyiben a fenti tájékoztató ellenére a vizsgálat elvégzésébe nem egyezik bele, úgy Önt a hatóság automatikusan nagykorúnak tekinti, és a nagykorúakra vonatkozó idegenrendészeti szabályok szerint jár el, és ennek megfelelően elhelyezése idegenrendészeti szálláson, vagy közösségi szálláson történik. Ebben az esetben alkalmazhatók Önnel szemben kényszerintézkedések, idegenrendészeti őrizet stb.